

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Буллинг және кибербуллинг: заманауи қоғамның өзекті мәселесі

ЖАРИЯЛАНДЫ 04.05.2025	ТІРЕК СӨЗДЕР алдын алу стратегиялары, bullying, cyberbullying, educational programs, internet threats, legal measures, prevention strategies, psychological pressure, school violence, social, әлеуметтік оқшаулау, білім беру жүйесі, буллинг, интернет-қорқыту, интернет-угрозы, кибербуллинг, құқықтық шаралар, мектептегі зорлық-зомбылық, насилие в школах, образовательные программы, правовые меры, психологиялық қысым, психологическое давление, социальная изоляция, стратегии профилактики	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/178761/
---------------------------------	---	---

Досымбекқызы Жасмин

Ғылыми жетекші: Ф.ғ.к қауымдастырылған профессор **Тулекова Гулжан Хажмуратовна**

Аңдатпа

Бұл мақалада қазіргі қоғамдағы өзекті мәселелердің бірі – буллинг және кибербуллинг тақырыбы жан-жақты қарастырылады. Буллингтің негізгі түрлері, оның физикалық, психологиялық және әлеуметтік салдары, сондай-ақ оның себептері терең зерттеледі. Мақалада Қазақстандағы буллинг пен кибербуллингтің қазіргі жағдайына назар аударылып, статистикалық мәліметтер келтірілген. Сонымен қатар, бұл мәселені шешу жолдары, оның ішінде құқықтық реттеу, білім беру бағдарламалары мен ата-аналар мен мұғалімдердің рөлі қарастырылады. Бұл зерттеу буллингтің қоғамға тигізетін кері әсерін тереңірек түсінуге және оның алдын алу шараларын жетілдіруге көмектеседі.

Кілт сөздер: буллинг, кибербуллинг, мектептегі зорлық-зомбылық,

психологиялық қысым, интернет-қорқыту, әлеуметтік оқшаулау, құқықтық шаралар, білім беру жүйесі, алдын алу стратегиялары.

Аннотация

В данной статье подробно рассматривается одна из актуальных проблем современного общества – буллинг и кибербуллинг. Анализируются основные виды буллинга, его физические, психологические и социальные последствия, а также основные причины его возникновения. В статье уделяется особое внимание ситуации с буллингом и кибербуллингом в Казахстане, приводятся статистические данные, подтверждающие остроту проблемы. Рассматриваются различные способы борьбы с этим явлением, включая правовое регулирование, образовательные программы, а также роль родителей и учителей в предотвращении буллинга. Данное исследование помогает глубже понять негативное влияние буллинга на общество и найти эффективные меры для его предотвращения.

Ключевые слова: буллинг, кибербуллинг, насилие в школах, психологическое давление, интернет-угрозы, социальная изоляция, правовые меры, образовательные программы, стратегии профилактики.

Abstract

This article provides a comprehensive analysis of one of the most pressing issues in modern society – bullying and cyberbullying. The paper examines the main types of bullying, including its physical, psychological, and social consequences, as well as the key factors contributing to its emergence. Special attention is given to the situation in Kazakhstan, where statistical data highlight the severity of the problem. The article explores various strategies for combating bullying, such as legal regulations, educational programs, and the role of parents and teachers in prevention efforts. This research aims to enhance understanding of the negative impact of bullying on society and develop effective measures for its mitigation.

Keywords: bullying, cyberbullying, school violence, psychological pressure, internet threats, social, legal measures, educational programs, prevention

strategies.

Буллинг және кибербуллинг: заманауи қоғамның өзекті мәселесі

I бөлім: Буллинг және кибербуллинг түсінігі, түрлері мен себептері

Буллинг және кибербуллинг дегеніміз не?

Буллинг – бұл бір адам немесе адамдар тобы тарапынан басқа адамға қатысты қасақана жасалатын қорқыту, қудалау, кемсіту немесе зорлық-зомбылық көрсету әрекеттері. Бұл мектептерде, жұмыс орындарында және басқа да әлеуметтік ортада жиі кездесетін құбылыс.

Кибербуллинг – бұл заманауи технологияларды пайдаланып, интернет немесе басқа электрондық құралдар арқылы жүзеге асырылатын буллинктің бір түрі. Кибербуллинг әлеуметтік желілерде, мессенджерлерде, форумдарда және басқа онлайн платформаларда орын алады. Оның ерекшелігі – ақпараттың жылдам таралуы, шабуылдың анонимділігі және тәулік бойы жалғасуы мүмкіндігі.

Буллинктің негізгі түрлері

1. Физикалық буллинг – ұрып-соғу, итеру, дене жарақаттарын салу.
2. Вербалды буллинг – мазақтау, қорлау, тіл тигізу, қорқыту.
3. Әлеуметтік буллинг – құрбанды қоғамнан оқшаулау, өсек тарату, беделін түсіру.
4. Кибербуллинг – интернет арқылы қорқыту, жеке ақпаратты жариялау, ар-намысқа тию.

Буллинктің себептері

Буллинктің пайда болуына әртүрлі факторлар әсер етеді. Олардың қатарында:

Отбасылық жағдай – ата-аналардың бала тәрбиесіне жеткілікті көңіл бөлмеуі, зорлық-зомбылық көріністері.

Мектеп ортасы – мұғалімдер мен мектеп әкімшілігінің буллингке

немқұрайлы қарауы.

Қоғамдық қысым – топ ішіндегі үстемдікке ұмтылу, күштілердің әлсіздерге қысым көрсетуі.

Интернеттің әсері – әлеуметтік желілердегі агрессияны қалыпты құбылыс ретінде қабылдау.

II бөлім: Буллингтің салдары және Қазақстандағы жағдай

Буллингтің құрбандарына әсері

Буллинг психикалық және физикалық денсаулыққа ауыр зиян келтіруі мүмкін. Оның негізгі салдары:

Психологиялық проблемалар – өзін-өзі бағалаудың төмендеуі, депрессия, үрей.

Денсаулыққа әсері – ұйқының бұзылуы, бас аурулары, ас қорыту жүйесінің нашарлауы.

Академиялық үлгерімнің төмендеуі – оқуға деген қызығушылықтың жойылуы, сабаққа барудан бас тарту.

Өз-өзіне қол жұмсау қаупі – буллингтен зардап шеккен кейбір жасөспірімдер суицидке бейім болуы мүмкін.

Қазақстандағы буллинг пен кибербуллингтің жағдайы

Қазақстанда буллинг пен кибербуллинг мәселесі өзекті болып отыр. Ұлттық қоғамдық денсаулық сақтау орталығының (НЦОЗ) мәліметтері бойынша, 11-15 жас аралығындағы әрбір бесінші жасөспірім буллингке тап болады. Сонымен қатар, Қазақстандағы жасөспірімдердің шамамен 13%-ы кибербуллингке ұшырайды.

Кибербуллингтің өршуіне интернет пен әлеуметтік желілердің кең таралуы себеп болып отыр. Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің деректеріне сәйкес, 2020 жылы Қазақстанда 70 мыңға жуық кибербуллинг фактісі тіркелген, ал 2021 жылы бұл көрсеткіш екі есеге өсіп, 140 мың жағдай анықталған.

III бөлім: Буллингтің алдын алу және шешу жолдары

Қоғамдық және құқықтық шаралар

Буллингпен күресуде мемлекет пен қоғам бірлесе әрекет етуі керек. Қазақстанда буллингтің алдын алу мақсатында заңнамалық шаралар қабылдануда. Мысалы, 2023 жылы балаларды буллингтен қорғауға бағытталған заң қабылданды. Сонымен қатар, кибербуллингке қарсы арнайы заң жобалары әзірленіп жатыр.

Мектеп деңгейіндегі алдын алу шаралары

1. Мектеп ережелерін қатаңдату – буллингке нөлдік төзімділік саясатын енгізу.
2. Мұғалімдер мен оқушыларға арналған тренингтер – буллингтің алдын алу және оны анықтау жолдарын үйрету.
3. Психологиялық көмек көрсету – мектептерде психологтар жұмыс істеп, балаларға кеңес беруі тиіс.
4. Ата-аналармен жұмыс – ата-аналарға буллинг белгілерін тану және балалармен ашық сөйлесу тәсілдерін үйрету.

Кибербуллингке қарсы шаралар

1. Жасөспірімдерге интернет қауіпсіздігі туралы білім беру – жеке ақпаратты қорғау, агрессивті контенттен аулақ болу.

2. Әлеуметтік желілердегі қадағалау – кибербуллингке қатысушыларды анықтау және шара қолдану.

3. Арнайы сенім телефондары мен онлайн платформалар – буллинг құрбандарына көмек көрсету.

4. Мұғалімдер мен оқушыларға арналған тренингтер – буллингтің алдын алу және оны анықтау жолдарын үйрету.

5. Психологиялық көмек көрсету – мектептерде психологтар жұмыс істеп, балаларға кеңес беруі тиіс.

6. Ата-аналармен жұмыс – ата-аналарға буллинг белгілерін тану және

балалармен ашық сөйлесу тәсілдерін үйрету.

Қорытынды

Буллинг пен кибербуллинг – қоғам үшін үлкен проблема. Бұл құбылыстар балалар мен жасөспірімдердің психологиялық және физикалық саулығына кері әсерін тигізеді. Қазақстанда буллинктің алдын алу мақсатында заңнамалық шаралар қабылдануда, бірақ бұл жеткіліксіз. Қоғам, ата-аналар, мектептер және интернет платформалары бірлесе әрекет етуі қажет.

Буллинктің алдын алу үшін балаларға сенімділік пен өз-өзіне деген құрмет сезімін қалыптастыру маңызды. Әр адам буллингке қарсы тұруға және оны тоқтатуға өз үлесін қоса алады. Тек осылай ғана біз қауіпсіз және достыққа негізделген қоғам құра аламыз.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.